

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Микола КИРИЧЕНКО

2025 р.

ВИСНОВОК

Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Олександра Вікторовича Шевченка на тему:
*«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх
військових журналістів у процесі фахової підготовки»*, поданої на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Київ 2025

Витяг

з протоколу № 14 засідання кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології від «17» червня 2025 року

Присутні: Головуюча на засіданні – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО» *Т. І. Бурлаєнко*; кандидат педагогічних наук, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту *О. Л. Ануфрієва*; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту *О. Г. Постоева*; кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту *М. Е. Морозова*; кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту *О. В. Дубініна*; доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту *З. В. Смутчак*.

Запрошені: доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту кандидат історичних наук, доцент *А. А. Вініченко*; професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор *Н. О. Приходькіна*, професор кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор *І. Л. Сіданіч*, професор кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор *Т. М. Махиня*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри телебачення і радіомовлення Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка *М. Ю. Андрющенко*, завідувач кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, доцент *Г. Ю. Кравченко*; доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки адміністрування та спеціальної освіти *Г. М. Тимошко*; кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки *О. М. Онаць*, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України *А. В. Кучинський*, доктор філософії з педагогіки, викладача Університету ім. Вінсента Поля *А. О. Боровик*.

Серед присутніх 16 осіб: 4 – доктори педагогічних наук і 7 - кандидати педагогічних наук, 1 – доктор філософії зі спеціальності «Педагогіка».

Порядок денний:

1. Надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації на тему *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*, здобувача кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка за

спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки Олександра Вікторовича Шевченка.

ГОЛОВУЮЧА: Шановні присутні, прошу голосувати щодо затвердження порядку денного засідання.

За – 16, проти – немає, утримався – немає.

Переходимо до розгляду першого питання порядку денного

1. Надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації на тему «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки», здобувача економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки Олександра Вікторовича Шевченка.

Науковий керівник –Оксана Володимирівна ДУБІНІНА, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО», кандидат педагогічних наук, доцент.

Дисертація виконувалась на кафедрі економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 11 від 30.11.2022 р.), уточнено на засіданні Вченої ради ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 24.04.2025 р.).

Шевченко Олександр Вікторович 1976 року народження, отримав повну вищу освіту в Київському інституті Сухопутних військ за кваліфікацією «Транспортні засоби високої прохідності» та здобув кваліфікацію інженера-механіка (Диплом МО №10001855 від 27 червня 1998 р.). Крім цього, закінчив у 2001 році Дипломатичну академію України при Міністерстві закордонних справ України за спеціальністю «Зовнішня політика» та здобув кваліфікацію магістра зовнішньої політики (Диплом МС №10000075 від 04 липня 2001 р.). Вступив до аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України 2020 р. (Наказ «Про зарахування до аспірантури» № 01-01/476 від 28.09.2020 р.). Володіє англійською, китайською та іспанською мовами.

Проходить службу у Збройних Силах України з 1993 року, має військове звання - полковник.

Під час проходження служби обіймав наступні посади:

1993-1998 рр. - курсант Київського інституту Сухопутних військ;

1998-2000 рр. - офіцер Національної гвардії України;

2000-2012 рр. - офіцер Міністерства оборони України;

2012-2015 рр. - Військовий аташе при Посольстві України в Китайській Народній Республіці;

2015 по т.ч. - офіцер Міністерства оборони України.

Дисертацію виконано у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукових тем «Проектне управління розвитком соціально-економічних та інформаційних систем в умовах діджиталізації» (РК 0122U000096), «Тренди, ризики та детермінанти соціально-економічного розвитку організації в умовах цифрової трансформації» (РК0121U114199).

Виступили:

Здобувач О. В. Шевченко представив презентацію за основними положеннями дисертації *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*, поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

ШЕВЧЕНКО О.В.: Вельмишановна головуюча, вельмишановні члени семінару, шановні присутні!

Дозвольте представити до Вашої уваги основні положення та результати педагогічного дослідження за темою *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*.

Актуальність дослідження. Військова журналістика набула особливої значущості для України в умовах збройних конфліктів, що тривають з 2014 року, і особливо після повномасштабної агресії росії у 2022 році. До початку бойових дій розвиток цієї галузі залишався поза увагою, однак нині зросла потреба у висококваліфікованих військових журналістах, здатних працювати в умовах інформаційних протистоянь.

Модернізація системи військової освіти орієнтується на підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно діяти в нових соціально-економічних та інформаційних умовах. Однією з ключових складових професійної підготовки військових журналістів є формування інформаційно-аналітичної компетентності, яка забезпечує здатність до глибокого аналізу інформації, прийняття обґрунтованих рішень, ефективного планування та професійної самореалізації.

Науковий аналіз свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення сутності інформаційно-аналітичної компетентності. Її трактування залежить від специфіки професійної діяльності та поєднує інформаційні, аналітичні та комунікативні вміння з розвитком особистісних якостей фахівця. Водночас постає потреба у створенні ефективних педагогічних умов, що сприятимуть формуванню цієї компетентності у процесі фахової підготовки військових журналістів.

Незважаючи на наявність певних наукових напрацювань з проблем формування професійної компетентності фахівців різної галузі (О. Ануфрієвої, Н. Бібік, Т. Бурлаєнко, О. Дубасенюк, О. Дубініної, М. Євтух, Г. Кравченко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Пометун, З. Рябової,

О. Ковальнової М. Гальченко, Н. Бахмат, В. Вербицького, А. Вінниченко, Я. Галети, Т. Махині, Н. Приходькіної та ін.), питання формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів-журналістів вимагає подальших досліджень з урахуванням специфіки їхньої діяльності в умовах гібридних загроз та інформаційних війн.

Теоретичною основою дослідження нами було визначено концептуальні ідеї та положення, які викладені у наукових працях українських та зарубіжних вчених, у нормативно-правових документах, що представлено на слайдах.

Аналіз нормативних і наукових джерел та педагогічного досвіду скерованого на формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки засвідчив наявність низки суперечностей які потребують вирішення, а саме між:

- зростаючою потребою суспільства та Збройних Сил України у висококваліфікованих військових журналістах, здатних діяти в умовах гібридних та інформаційних війн, і недостатнім рівнем сформованості у них інформаційно-аналітичних компетентностей;

- складністю, динамічністю сучасного інформаційного середовища та обмеженою практикою застосування аналітичних методів обробки інформації у процесі професійної підготовки військових журналістів;

- потребою у розвитку стійких професійних якостей, готовності до роботи в екстремальних умовах та обмеженим досвідом створення педагогічних умов, які забезпечують психологічну підготовку до роботи у бойових зонах;

- високими вимогами до рефлексивної, самокорекційної діяльності журналіста в умовах інформаційної війни та недостатньою розробленістю дидактичних технологій розвитку рефлексивно-корекційного компонента інформаційно-аналітичної компетентності;

- інтенсивним розвитком новітніх цифрових технологій збору та обробки інформації та недостатнім рівнем їх методичної інтеграції у систему підготовки військових журналістів.

Актуальність проблеми та необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*.

Мета, об'єкт, предмет, методи, етапи та експериментальна база дослідження зазначені на слайдах. Дозвольте їх не зачитувати

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*

- *вперше уточнено* зміст і структуру формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в контексті визначених критеріїв (мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, інформаційно-комунікативний, аналітично-творчий, рефлексивно-корекційний) та рівнів (високий, вище середнього, середній, низький) сформованості досліджуваної компетентності; *розроблено та експериментально перевірено* модель формування інформаційно-аналітичної

компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки *визначено* педагогічну сутність поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутнього військового журналіста» яке ґрунтується на здатності ефективно виконувати професійну діяльність у сфері журналістики в умовах воєнного стану, спираючись на глибоких знаннях, сформованих уміннях, навичках та особистісних якостях, необхідних для об'єктивного та результативного висвітлення подій під час воєн та збройних конфліктів; *узагальнено* педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки в межах реалізації ОК за ОП «Журналістика», «Військова журналістика», «Зв'язки з громадськістю у збройних силах» та ін. споріднених ОП; усвідомлення майбутніми журналістами на рівні переконань значущості інформаційно-аналітичної компетентності для професійної діяльності, формування професіоналізму і патріотизму у процесі фахової підготовки, впровадження в практику ЗВО та громадських організацій методичних рекомендацій до проведення тренінгів в умовах наближених до бойових умов»); *розроблено, науково-обґрунтовано та експериментально* перевірено ефективність впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки, яка в своїй структурі містить взаємопов'язані блоки (теоретико-цільовий, організаційно-змістовий, діагностично-результативний), відображає педагогічні підходи і принципи професійної підготовки майбутнього військового журналіста, визначає педагогічні умови, які сприяють формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі фахової підготовки, засоби, форми і методи їх реалізації, розкриває структурні компоненти та визначає критерії й рівні сформованості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки; *набули подальшого розвитку* науково-теоретичні положення про сутність, зміст та особливості формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки та розроблений навчально-дидактичний інструментарій щодо формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки; розроблено та впроваджено в практику закладів вищої освіти та громадських організацій навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»

Практичне значення полягає в тому, що уперше було розроблено та впроваджено в освітню практику ЗВО: навчально-дидактичний інструментарій, який включає в себе: збірник ситуаційних завдань і тестів, що спроєктовані на засадах міжпредметної інтеграції; навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»; модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки; визначено та узагальнено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів процесі професійної підготовки.

Результати та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти з метою вдосконалення змісту та технології підготовки висококваліфікованих журналістів та військових журналістів, а також з метою формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів.

Відповідно до мети дослідження було визначено завдання:

1) Визначити та обґрунтувати теоретичні аспекти формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

2) Визначити педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки.

3) Розробити та науково обґрунтувати модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

4) Здійснити експериментальну перевірку ефективності впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Дозвольте перейти до основних результатів дисертаційного дослідження.

На реалізацію першого завдання визначено та обґрунтовано теоретичні аспекти формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки. Визначено стан розробленості проблеми формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у педагогічній теорії і практиці.

Проведено скрінінг нормативно-правових актів, що визначають стратегічні цілі розвитку Збройних Сил України щодо професійній підготовці офіцерських кадрів.

Проведено розмежування понять військовий журналіст, військовий кореспондент, військовий репортер, військовий блогер. (таблиця на слайді 12)

Сформульовано сутність дефініцій «інформаційно-аналітична компетентність» та «формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста». Доведено, що змістовий діапазон дефініції «інформаційно-аналітична компетентність» вказує на міждисциплінарну природу компетентності.

Під поняттям інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста ми розуміємо визначення як здатність ефективно виконувати професійну діяльність у сфері журналістики в умовах воєнного стану. Вона базується на глибоких знаннях, сформованих уміннях, навичках та особистісних якостях, необхідних для об'єктивного та результативного висвітлення подій під час збройних конфліктів.

Зазначено, що інформаційно-аналітична компетентність майбутнього офіцера під час фахової підготовки як складова професійної компетентності

відображає готовність і здатність майбутніх офіцерів (військових журналістів) застосовувати інформаційно-аналітичні знання, вміння, навички у сукупності з їх особистісними якостями під час роботи з інформацією різних видів, знання норм інформаційної культури, вміння відібрати та опрацювати інформацію, класифікувати та систематизувати інформацію різними мовами (англійська, польська, німецька та ін.), вміння використовувати та презентувати отриману інформацію в подальшій професійній діяльності, а також здатність до самостійного удосконалення професійно-аналітичних здібностей.

Серед особливостей формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі професійної підготовки ми виділяємо *принципи*, які є необхідними компонентами науково-дослідної діяльності військового журналіста, а саме: принципи безпеки та виживання; принципи професійної майстерності в екстремальних умовах; принципи співпраці та координації.

На реалізацію другого завдання визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки, серед яких ми визначили: системність проведення занять максимально наближених до бойових умов; реалізація індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів вищої освіти з урахуванням варіативного рівня засвоєння навчальної дисципліни та ступеня професійної орієнтації на виконання функціональних обов'язків в умовах збройного конфлікту; спрямування майбутніх військових журналістів на самореалізацію в навчальній діяльності; високий рівень підготовки викладачів фахових дисциплін для майбутніх військових журналістів.

На реалізацію третього завдання розроблено та науково обґрунтувати модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки. Представлена нами у дослідженні модель має чітку структуру та включає взаємопов'язані блоки: теоретико-цільовий компонент запропонованої моделі охоплює мету, науково-методологічні підходи, принципи та завдання формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі їхньої професійної підготовки, а також визначає її основні структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-корекційний); *організаційно-змістовий блок* включає змістову складову організації освітнього процесу, який спрямований на реалізацію ОП «Журналістика» та «Військова журналістика» у вітчизняних закладах вищої освіти і вміщує педагогічні умови, які сприяють якісному формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки та зміст, форми і методи їх реалізації; *діагностично-результативний блок* відображає відображає критерії, показники, рівні сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Також, модель розкриває структуру інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів (компоненти) крізь компонентну призму, а саме ми виділяємо мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-корекційний, кожен з цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні необхідних знань, умінь, навичок та особистісних якостей майбутніх військових журналістів.

На реалізацію четвертого завдання була здійснена експериментальна перевірка ефективності впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки. Результати експериментальної перевірки впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки та відповідних педагогічних умов її реалізації засвідчили, що за комунікативним критерієм у контрольній групі високий та достатній рівні сформованості виявлено у 10% та 30% респондентів відповідно, тоді як в експериментальній — у 13,3% та 40%. За мотиваційно-ціннісним критерієм у контрольній групі високого рівня досягли 8,3% опитаних, достатнього — 33,3%, тоді як в експериментальній групі ці показники становили відповідно вищий відсоток у порівнянні з КГ 15% та 43,3% відповідно. За операційно-діяльнісним критерієм у контрольній групі високий рівень зафіксовано у 6,7% респондентів, достатній — у 26,7%, а в ЕГ — 13,3% та 41,7% відповідно.

Узагальнені середні значення свідчать, що в експериментальній групі частка респондентів із високим рівнем становить 13,87%, а з достатнім 41,7%, що переважає порівняно показники з контрольною групою (8,33% та 30% відповідно) та вказує на ефективність впровадженої моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Статистичну значущість виявлених у результаті аналізу змін у рівнях сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів експериментальної та контрольної груп підтверджено математичною обробкою отриманих даних за допомогою t -критерію Стюдента. Відмінності у розподілах курсантів/студентів експериментальної і контрольної груп за рівнями сформованості інформаційно-аналітичної компетентності підтверджені на рівні значущості $n_1+n_2-2 = 118$ ступенів свободи: при $\alpha = 0,05 \rightarrow t_{\text{критичне}} \approx 1,98$; при $\alpha = 0,01 \rightarrow t_{\text{критичне}} \approx 2,63$. Оскільки всі отримані значення за t -критерієм Стюдента перевищують критичні значення для обох рівнів значущості — можемо зробити висновок, що різниця між КГ і ЕГ за всіма рівнями статистично значуща, що в свою чергу підтверджує ефективність впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки та відповідних педагогічних умов її реалізації.

Мету дослідження досягнуто, завдання виконано. Дисертаційне дослідження не вичерпує всього комплексу проблем, що розглядаються та потребує подальших наукових розвідок. Подальшої розробки потребують інтегровані програми підвищення кваліфікації для діючих військових журналістів з акцентом на аналітичну обробку

оперативної інформації та дослідження міждисциплінарних аспектів інформаційно-аналітичної підготовки у поєднанні з психологічною стійкістю, етикою професії та безпековими викликами.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес ЗВО та ВВНЗ, перелік яких ви бачите на презентації.

Доповідь закінчено. Дякую за увагу!

БУРЛАСНКО Т.І.: Шановні колеги, доповідь закінчено. Переходимо до запитань.

СІДАНІЧ Ірина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»:

Серед визначених умов в дисертаційній роботі, яких чотири, яка з педагогічних умов, на Вашу думку, є найбільш ефективною при формуванні аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

У межах дисертаційного дослідження було виокремлено чотири ключові умови ефективного формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів: Систематичне проведення занять, максимально наближених до бойових умов. Реалізація індивідуально-диференційованого підходу до здобувачів вищої освіти з урахуванням різного рівня засвоєння навчального матеріалу та спрямованості на професійну діяльність в умовах збройного конфлікту. Спрямування на самореалізацію майбутніх військових журналістів у процесі навчальної діяльності. Високий рівень професійної підготовки викладачів спеціальних дисциплін.

На мою думку, найбільш ефективною серед зазначених умов є перша — проведення занять, максимально наближених до бойових умов, оскільки саме вона забезпечує реалістичну підготовку фахівців до специфічних викликів професійної діяльності в зоні бойових дій. Така форма навчання передбачає:

- Моделювання бойових ситуацій: імітація обстрілів, евакуацій, роботи під час активних бойових дій.
- Розвиток практичних навичок: зйомка у стресових умовах, надання першої медичної допомоги, робота з інформацією в умовах обмеженого зв'язку.
- Польове навчання: проведення практичних занять у спеціально підготовлених полігонах або в умовах, максимально наближених до реальних (використання дронів, тактична зйомка, обробка даних в режимі реального часу).
- Формування стресостійкості: відпрацювання алгоритмів поведінки у надзвичайних ситуаціях до рівня автоматизму.

- Командна взаємодія: розвиток навичок координації дій у складі групи (журналіст, оператор, водій тощо), включаючи взаємодопомогу та оперативне ухвалення рішень.

Також важливою є інтеграція в навчальний процес інтерактивних тренінгів, що моделюють кризові комунікативні ситуації: інтерв'ювання у стресових умовах, робота з інформаційними системами в умовах обмеженого ресурсу, навчання використанню новітніх цифрових технологій, зокрема тактичного застосування квадрокоптерів на глибину до 10–15 км.

Таким чином, системне впровадження занять, наближених до бойових умов, дозволяє забезпечити цілісну, комплексну та практично орієнтовану підготовку майбутніх військових журналістів, формуючи в них не лише професійні навички, а й готовність діяти у кризових та загрозливих для життя обставинах.

МОРОЗОВА Марина Едуардівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Ви вказуєте, що однією суперечністю вашої роботи визначено потреби у розвитку стійких професійних якостей і готовності до роботи в експериментальних умовах та обмеженим досвідом створення педагогічних умов, які забезпечать психологічну підготовку до роботи у бойових зонах. Як Ви вважаєте, що треба змінити саме в цьому напрямку? І які інновації Ви пропонуєте саме у вашому дослідженні?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Інноваційні підходи, запропоновані до впровадження в освітній процес, передбачають інтеграцію інтерактивних тренінгів та включення до навчального процесу елементів, що імітують кризові ситуації. Зокрема, йдеться про моделювання таких професійних викликів, як проведення інтерв'ю у стресових умовах, коригування та обробка інформації в режимі реального часу, а також оперативне реагування на зміну інформаційного середовища.

Важливою складовою є застосування сучасних технологічних засобів, включаючи навчання роботі з безпілотними літальними апаратами (дронами), цифровими засобами збору та передачі інформації, а також впровадження основ безпеки роботи журналіста в зоні збройного конфлікту.

Окрему увагу приділено тренінгам із фізичної та кібербезпеки, що особливо актуально в контексті захисту персональних даних, протидії інформаційним атакам та забезпечення цифрової стійкості журналіста.

Крім того, в межах дослідження було розроблено навчально-дидактичний інструментарій, спрямований на формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки. Вказаний інструментарій уже апробовано та частково впроваджено у практику закладів вищої освіти та громадських організацій.

У підсумку слід підкреслити, що головним завданням військового журналіста в умовах війни є збереження життя, і саме тому підготовка має

бути спрямована на забезпечення не лише професійної ефективності, а й особистої безпеки фахівця в екстремальних умовах сучасного збройного конфлікту.

ПРИХОДЬКІНА Наталія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»:

Пане Олександр, я приєднуюся до всіх слів щодо вибору актуальності Вашої теми. Мене ще цікавить, я дуже добре прочитала Вашу роботу, у Вас там дуже ґрунтовно проаналізований зарубіжний досвід, зокрема, Сполучені Штати Америки і Польщі. В мене буде два питання до Вас:

- 1. Чому Ви обрали саме ці дві країни?*
- 2. Які елементи досвіду підготовки військових журналістів у Сполучених Штатах Америки і в Польщі можуть бути найефективніше адаптовані в українських умовах, на Вашу думку?*

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Вибір моделей підготовки військових журналістів у рамках дисертаційного дослідження ґрунтується аналізом міжнародного досвіду, зокрема практик Сполучених Штатів Америки та Республіки Польща.

Сполучені Штати Америки є державою, яка постійно бере участь у локальних та регіональних збройних конфліктах, що зумовлює необхідність постійної присутності військових журналістів та кореспондентів у зонах бойових дій. У США сформована високорозвинена система підготовки військових журналістів, яка базується, зокрема, на принципі «embedded journalism» (вбудованої журналістики). Цей підхід передбачає включення журналіста, який має попередній професійний досвід у цивільних ЗМІ, до складу військових підрозділів після проходження відповідної підготовки в умовах, що імітують кризові та бойові ситуації.

Після завершення спеціалізованого курсу, журналісти отримують можливість безпосередньої служби в різних видах збройних сил США - морській піхоті, сухопутних військах, військово-повітряних силах тощо. Завдяки постійному оновленню програм підготовки та широкій мережі тренінгових центрів, Сполучені Штати Америки посідають провідні позиції у сфері професійного навчання військових журналістів, що знайшло відображення й у матеріалах даного дисертаційного дослідження.

Що стосується Республіки Польща, то ця країна, будучи безпосереднім географічним та культурним сусідом України, активно впроваджує досвід країн-членів НАТО у сфері підготовки фахівців військової журналістики. Хоча на даний момент Збройні сили Польщі не беруть участі в активних бойових діях, країна здійснює підготовку військових журналістів на основі адаптації найкращих практик США, Великої Британії, Франції та Німеччини. Такі курси й тренінги детально охарактеризовано в дисертаційній роботі.

Таким чином, вибір дослідницького фокусу на прикладах США та Польщі є ґрунтованим: Сполучені Штати - як лідер у впровадженні

передових підходів до військової журналістики, а Польща - як стратегічний партнер України, з яким існує спільність у безпековому просторі та ментально-культурна спорідненість.

КУЧИНСЬКИЙ Андрій Володимирович – кандидат технічних наук, старший науковий співробітний, головний науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України:

Скажіть, будь ласка, як саме Ви визначали вагомість показників рівня сформованості визначеної Вами інформаційно-аналітичної компетентності у дисертаційному дослідженні?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання, що є надзвичайно актуальним у контексті проведеного дослідження.

У процесі роботи було визначено основні структурні компоненти формування досліджуваної компетентності, відповідно до яких сформовано критерії оцінювання, що ґрунтуються на відповідних показниках. Для кількісного аналізу рівнів сформованості було обрано чотирирівневу шкалу, яка включає високий, достатній, середній та низький рівні.

З метою встановлення статистично значущих змін у рівнях сформованості досліджуваних показників на констатувальному та формувальному етапах експерименту було використано t-критерій Стюдента для незалежних вибірок. Це дозволило здійснити об'єктивну кількісну оцінку динаміки змін та підтвердити ефективність запропонованої моделі формування відповідної компетентності.

ТИМОШКО Ганна Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки адміністрування та спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»

1. Чому Вас, військового, зацікавила саме військова журналістика?

2. Яким чином Ви плануєте інтегрувати результати та наукові напрацювання, отримані в процесі виконання дисертаційного дослідження, у свою подальшу професійну діяльність? У якому концептуальному векторі або напрямі Ви бачите поєднання здобутого наукового досвіду з практичною реалізацією у професійній сфері?

ШЕВЧЕНКО О. В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання. Станом на сьогоднішній день, а також з історичної перспективи, слід зазначити, що до 2015 року військова журналістика як окрема освітня спеціалізація в системі вищої освіти України не існувала. Жоден заклад вищої освіти не здійснював підготовку фахівців цього профілю.

Ситуація змінилася у серпні 2015 року, коли Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка започаткував цільову підготовку військових журналістів. Водночас слід підкреслити, що

кількісний показник набору залишається надзвичайно обмеженим - як правило, це 5 - 6 осіб на рік.

З огляду на сучасні реалії, коли Україна перебуває у стані збройної боротьби, потреба у фахівцях військової журналістики є критичною. Їхня роль полягає не лише у зборі інформації безпосередньо з передової для Збройних Сил України, але й у забезпеченні її подальшого поширення в інформаційному просторі держави та за її межами, що сприяє посиленню інформаційного фронту.

Саме тому в 2020 році, провівши аналіз актуальних професійних запитів та стратегічних потреб держави, було прийнято усвідомлене рішення зосередити наукове дослідження на проблематиці підготовки військових журналістів як пріоритетному напрямі у сфері військової освіти.

Що стосується другого запитання. У найближчій перспективі я планую спрямувати свою професійну діяльність на підготовку майбутніх військових журналістів у системі вищої військової освіти. Саме з цією метою було виконано дисертаційне дослідження, результати якого становлять практичну цінність для впровадження в освітній процес військових навчальних закладів. Очікується, що протягом наступних двох-трьох років буде здійснено поетапне впровадження напрацьованих методичних та організаційних підходів.

Наразі деталі прикладного проєкту не розкриватимуться, однак зазначу, що подальша робота буде спрямована на актуалізацію результатів дослідження, системне вивчення та адаптацію міжнародного досвіду, з урахуванням унікального становища України як держави, що перебуває в умовах збройної агресії з 2014 року. Це зумовлює виняткову актуальність та унікальність здобутого досвіду, який може бути використаний як основа для розвитку національної школи військової журналістики.

Отже, у відповідь на Ваше запитання зазначаю: я маю намір безпосередньо реалізовувати результати дисертаційного дослідження у практиці підготовки військових журналістів у закладах вищої військової освіти України.

АНДРІЮЩЕНКО Марія Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри телебачення і радіомовлення Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка.

1. Скажіть, будь ласка, Олександр Вікторовичу, Ви у своїй роботі розмежовували такі поняття як «військовий журналіст», «військовий блогер» і «військовий репортер». Чи не могли б Ви пояснити нам, чому саме Ви розмежовували ці поняття, і чи може бути так, що журналіст не є репортером, чи репортер не є журналістом, і чи блогер, в контексті нашої сучасної журналістики і в контексті того, що все ж таки термінологія і характеристики набувають певної модернізації в мовленнєвих аспектах. І чи можемо ми насправді розмежовувати ці поняття, чи все ж щось є спільне, а щось є відмінне?

2. Друге питання стосується аналітичної компетентності журналістів. Насправді це питання є архіважливим і актуальним. В умовах

цифровізації суспільного життя виникають певні питання пов'язані з когнітивним мисленням, тому що кліпове мислення, особливо серед молоді, не сприяє сприйняттю складного контенту. Яким чином ми можемо розширити ці аналітичні компетентності, які академічні знання, які предмети ми маємо додати в свої програми для того, аби військовий журналіст був справді аналітично компетентний?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання. У дисертації розкрито поняття «військового кореспондента», однак для уточнення зазначимо: відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, зокрема Гаазької конвенції 1907 року про закони та звичай ведення сухопутної війни, вперше було юридично зафіксовано термін "військовий кореспондент".

Військовий кореспондент - це цивільна особа, яка супроводжує збройні сили у зоні бойових дій, не входячи до їхнього складу, не має на озброєнні особистої зброї, а його основною функцією є збір і поширення інформації про перебіг воєнного конфлікту.

Водночас, військовий журналіст - це військовослужбовець, що здобув відповідну освіту у вищому навчальному закладі військового профілю та виконує журналістські завдання у межах своїх функціональних обов'язків у Збройних Силах України. Він має право на носіння особистої зброї з метою самозахисту та захисту підрозділу.

Блогер, у свою чергу, є представником громадянської журналістики, який веде індивідуальний інформаційний ресурс, здебільшого без фахової журналістської підготовки, з метою інформування своєї аудиторії, не претендуючи на всеохоплюючий аналітичний підхід.

Репортер же - це журналіст, діяльність якого передбачає активне перебування безпосередньо в зоні бойових дій з метою оперативного збору інформації через інтерв'ю або прямі репортажі. Попри схожість із військовим кореспондентом, репортер може також здійснювати первинну аналітичну обробку зібраного матеріалу, що зумовлює потребу в чіткому розмежуванні цих понять у межах наукового дискурсу.

Що стосується другого запитання. Питання формування аналітичної компетентності у військових журналістів є надзвичайно складним, однак надзвичайно важливим у контексті сучасної інформаційної безпеки. Аналітична діяльність вимагає не лише обробки значного обсягу даних, а й вміння робити обґрунтовані прогнози, спираючись на поточні й ретроспективні інформаційні потоки. Таким чином, фах аналітика є окремою спеціалізацією, яка потребує цілеспрямованої й довготривалої підготовки.

У зв'язку з цим доцільно виділяти аналітичний напрямок у системі підготовки військових журналістів як окрему траєкторію професійного розвитку. Такий підхід передбачає початкове опанування фахових журналістських компетентностей, набуття практичного досвіду у сфері військової журналістики протягом щонайменше п'яти, шести років, а вже

потім - проходження поглибленої підготовки у форматі курсів підвищення кваліфікації або магістерських програм аналітичного спрямування.

Лише за наявності ґрунтовної професійної бази та досвіду можливо ефективно здійснювати аналіз великих обсягів інформації у воєнно-політичному контексті, забезпечуючи якісний інформаційний супровід державної безпеки та стратегічного планування.

ПОСТОЄВА Ольга Георгіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Олександр Вікторовичу, скажіть, будь ласка, досвід яких країн ви досліджували у вашій роботі?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання. У першому розділі дисертаційного дослідження проаналізовано досвід Сполучених Штатів Америки, Республіки Польща та України. Вибір США зумовлений їхнім статусом провідної воюючої держави з масштабною присутністю у регіональних конфліктах по всьому світу. Польща ж розглядається як країна, ментально й географічно близька до України, що дозволяє ефективніше співвідносити її досвід з українським контекстом.

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО».

1. Олександр Вікторовичу, поясніть, будь ласка, що саме Ви вкладаєте в зміст моделі по формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста в процесі фахової підготовки?

2. Як Ви визначаєте критерії підбору викладачів для підготовки військового журналіста?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання. Модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста в процесі фахової підготовки компактно відображає структуру взаємозв'язки, взаємозалежності між елементами досліджуваного об'єкта, яка має чіткі взаємопов'язані структурні компоненти та представляє алгоритм використання різноманітних методів навчання, який забезпечує опанування майбутніми військовими журналістами певних професійних функцій.

Вона ґрунтується на інтеграції мотиваційно-ціннісного, змістовно-процесуального, комунікативно-діяльнісного та рефлексивно-корекційного компонентів, що забезпечує цілісність, послідовність і результативність професійної підготовки в умовах сучасних інформаційних викликів. Так, комунікативний критерій охоплює вміння професійного спілкування, зокрема міжособистісної взаємодії, ведення діалогу у складних соціально-комунікативних умовах, а також спроможність працювати у команді та з

представниками інших професійних груп. Цей критерій є відображенням соціальної компетентності військового журналіста.

У свою чергу, мотиваційно-ціннісний критерій – стосується особистісної мотивації до професійної діяльності, стійкого інтересу до галузі військової журналістики, прагнення до саморозвитку, наявності усвідомленої системи професійних цінностей та етичних орієнтирів.

Операційно-діяльнісний критерій – визначає здатність майбутнього військового журналіста застосовувати здобуті знання, уміння й навички в практичній діяльності, зокрема в екстремальних та бойових умовах. До цього критерію належить також вміння працювати з джерелами інформації, здійснювати критичний аналіз контенту та продукувати журналістські матеріали.

Що стосується другого запитання. Високий професійний рівень викладачів – це четверта умова. Викладач без бойового досвіду, досвіду військового журналіста не може готувати відповідно військового журналіста (курсанта, слухача) тим навичкам які він сам не отримав під час бойових дій. Тобто людина даної професійної підготовки повинна мати практичний досвід. І зможе швидше на практичному досвіді пояснити практичний матеріал для здобувачів вищої освіти.

БОРОВИК Андрій Олександровича – доктор філософії з педагогіки, викладача Університету ім. Вінсента Поля (Республіка Польща).

1. Яка цільова аудиторія вашого дослідження та скільки осіб брали участь у Вашому експерименті?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання. Цільова аудиторія дослідження - це курсанти і слухачі вищих військових навчальних закладів. Усього обрано 120 респондентів з яких 20 викладачів з чотирьох вищих навчальних закладів.

МАХИНЯ Тетяна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»:

1. Які саме цифрові технології збору та обробки інформації вдалося Вам все ж таки інтегрувати в систему підготовки військових журналістів?

2. У Вас в дисертаційному дослідженні згадуються поняття «цифрова компетентність», «інформаційна комунікативна компетентність». Чи вважаєте Ви ці складові, ці види компетентності структурними компонентами, чи функціональними елементами, чи передумовами інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Що стосується першого запитання: При проведенні дослідження ми використовували: ситуаційне моделювання (case-study), імітаційні ігри, польові заняття на спеціальних майданчиках, робота в малих групах,

діагностичне оцінювання знань, персоналізовані консультації викладача, проєктне навчання, VR/AR технологій для імітації бойових умов, персоналізовані освітні траєкторії на основі ІТ-рішень. Відповідно при оцінювання рівня сформованості інформаційно-аналітичної компетентності курсантів/студентів експериментальної та контрольної груп за мотиваційно-ціннісним критерієм було застосовано методи анкетування та тестування

Що стосується другого запитання: У межах дисертаційного дослідження поняття цифрова компетентність та інформаційно-комунікативна компетентність розглядаються як функціонально-структурні компоненти формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів. Обидві компетентності відіграють подвійну роль: з одного боку, вони виступають базовими передумовами, а з іншого - активними складовими, без яких неможливо забезпечити цілісне формування аналітичного мислення у сфері військової журналістики.

Цифрова компетентність забезпечує здатність працювати з сучасними інструментами збору, обробки та верифікації інформації в умовах цифрового середовища. Вона є операційною основою для функціонування аналітичних процесів, зокрема у відкритих та закритих інформаційних джерелах.

Інформаційно-комунікативна компетентність, у свою чергу, пов'язана зі здатністю ефективно здійснювати пошук, критичну оцінку, обмін і репрезентацію інформації в різних комунікаційних форматах - як усередині професійного середовища, так і в публічному просторі.

Отже, інформаційно-аналітична компетентність виступає інтегративним утворенням, у якому цифрова й інформаційно-комунікативна компетентності є не лише передумовами, а й функціональними елементами, що забезпечують її повноцінне розгортання та реалізацію у фаховій діяльності майбутнього військового журналіста.

БУРЛАСНКО Тетяна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Олександрє Вікторовичу, у Вашій роботі зазначено використання VR та AR технологій з метою створення навчального середовища, максимально наближеного до бойових умов. Просимо Вас поділитися своїм баченням щодо того, яким чином саме ці технології вплинули на процес формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання. Використання VR (віртуальної реальності) та AR (доповненої реальності) у професійній підготовці курсантів сприяє ефективному моделюванню бойових умов, наближених до реальності. Застосування цих технологій дозволяє в короткі терміни формувати практичні навички та підвищувати рівень психологічної стійкості майбутніх фахівців. Через можливість швидкої зміни сценаріїв (переміщення в різні локації, імітація умов дня й ночі тощо) без значних матеріальних та часових витрат, VR і AR виступають потужним інструментом оптимізації навчального процесу, забезпечуючи його динамічність, гнучкість і реалістичність.

КРАВЧЕНКО Ганна Юріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО».

У Вашій доповіді зазначено, що компоненти моделі підготовки військових журналістів перебувають у тісному взаємозв'язку. Чи не могли б Ви детальніше пояснити, який саме механізм забезпечує цей взаємозв'язок? Якими засобами реалізується інтеграція та взаємодія між окремими компонентами моделі?

ШЕВЧЕНКО О.В.: Дякую за запитання.

Взаємозв'язок між компонентами моделі підготовки військових журналістів забезпечується за допомогою інтегрованого підходу, що базується на принципах системності, міждисциплінарності та практичної орієнтованості.

Механізмом забезпечення цього взаємозв'язку виступає цілісна освітньо-професійна програма, в межах якої кожен компонент (мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуальний, результативно-оцінювальний) виконує чітко визначені функції, але водночас узгоджений із іншими. Така взаємодія досягається через модульну структуру навчального процесу, наскрізні компетентнісні завдання, впровадження симуляційних технологій (зокрема VR і AR), а також поєднання теоретичної підготовки з практичними тренінгами у змодельованому інформаційно-бойовому середовищі.

Таким чином, компоненти моделі не просто співіснують, а утворюють єдину динамічну систему, в якій кожен елемент посилює інші, сприяючи формуванню цілісної професійної компетентності військового журналіста.

БУРЛАСНКО Т.І.: Шановні учасники фахового семінару, дозвольте надати слово науковому керівнику кандидату педагогічних наук, доценту, професору кафедри публічного управління і проектного менеджменту Оксані Володимирівні Дубініній.

ДУБІНІНА О.В.: Щиро дякуємо колеги за висловлені запитання, всі аспекти та ключові фактори які були висловлені ми обов'язково врахуємо. Хочу висловитися про аспіранта перш за все, як людину. Шевченко Олександр Вікторович,, має військове звання – полковник. Займає високу громадянську позицію щодо виховання майбутніх військових, напевно саме тому і обрав дану тему дисертації. Олександр Вікторович дисциплінований, тактичний у своїх діях та прагне до саморозвитку. Враховуючи той факт, що аспірант володіє трьома іноземними мовами, ним було проаналізовано великий масив зарубіжних джерел та зроблено певні узагальнення і представлено в роботі. Ми обов'язково переглянемо усі зауваження і дослухаємося до рекомендацій. Дякую Вам і дякую за надане слово.

БУРЛАСНКО Т.І.: Шановні учасники фахового семінару дозволять до слова запросити рецензента доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО» **Наталію Олексіївну Приходькіну.**

ПРИХОДЬКІНА Н.О.: Вельмишановна пані голово, вельмишановний Олександрє Вікторовичу!

Дисертаційне дослідження «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки» справляє враження ґрунтовної, актуальної та науково зрілої роботи. Автор переконливо обґрунтував суспільну значущість обраної проблематики в контексті викликів повномасштабної війни, продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки, здійснив міждержавний аналіз підходів до підготовки військових журналістів (на прикладі США, Польщі та України), що дозволило виявити кращі освітні практики.

Заслуговує на увагу запропонована модель формування інформаційно-аналітичної компетентності, яка має логічну структуру, спирається на визначені педагогічні умови, систему критеріїв та рівнів сформованості. Авторська методика була успішно апробована в межах педагогічного експерименту, а її ефективність підтверджена статистично обґрунтованими результатами.

У першому розділі продемонстровано автором високий рівень теоретичної підготовки, глибоке розуміння досліджуваної проблеми, проведено всебічний аналіз наукової літератури, значна кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень.

Особливо цінним є детальний історичний екскурс розвитку військової журналістики в Україні з обґрунтованою періодизацією та чітке розмежування понять військовий журналіст, військовий кореспондент, воєнна журналістика.

Також важливим науковим внеском є порівняльний аналіз систем підготовки військових журналістів у США, Польщі та Україні, який, власне, й дозволяє виявити кращі практики для впровадження в українську систему освіти.

У другому розділі проведено системний підхід до розробки методичного забезпечення формування інформаційно-аналітичної компетентності. Автором чітко визначено і науково обґрунтовано чотири ключові педагогічні умови, кожна з яких детально розкрита з точки зору її практичної реалізації і запропонована структурна модель має логічну побудову, взаємопов'язану блоками та охоплює усі аспекти формування досліджуваної компетентності. Також, науково обґрунтовано систему критеріїв та показників оцінювання, визначено чотири рівні сформованості компетентності.

Третій розділ відображає серйозну експериментальну роботу з чітко визначеними етапами педагогічного експерименту. Автор застосував відповідні методи дослідження, провів коректну статистичну обробку даних за допомогою Т-критерію Стюдента та отримав статистично значущі результати. Заслуговує, на увагу розробка авторського навчального тренінгу «Головне завдання журналіста в умовах війни вижити», який має практичне

значення для підготовки військових журналістів і, загалом, результати експерименту переконливо підтверджують ефективність запропонованої моделі.

Щодо наукової новизни, то, звичайно, дослідження характеризується високим рівнем наукової новизни.

Розроблено модель формування даної компетентності, обґрунтовано систему педагогічних умов, і практична значність роботи полягає в можливості безпосереднього впровадження розроблених педагогічних умов, моделей і методичних рекомендацій у систему підготовки військових журналістів у вищих військових закладах України. Дослідження базуються на реальних потребах Збройних сил України і враховує досвід ведення бойових дій і сучасні виклики інформаційної війни, що надзвичайно важливо.

Останнє скажу, що автор демонструє компетентне володіння методології педагогічного дослідження, тобто використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, що власне забезпечує валідність і достовірність результатів, і експериментальна частина організована відповідно до вимог наукової методології з дотриманням принципів репрезентативності, об'єктивності і статистичної значності.

Варто відзначити кілька аспектів, що потребують доопрацювання або уточнення або дискусії:

1. Автор використовує терміни «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «інформаційно-аналітична компетентність». На мою думку, бажано чітко розмежувати їх зміст, зокрема посилити структурний аналіз саме інформаційно-аналітичної компетентності, загалом уточнити термінологічний апарат. Можливо створити термінологічний словник з чіткими дефініціями, загалом показати ієрархічні зв'язки між цими поняттями.

2. Важливо підсилити відмінність інформаційно-аналітичної компетентності військового журналіста від компетентності цивільного журналіста. Тобто, в роботі це має бути чітко підкреслено.

3. У другому розділі, є певні такі структурні недоліки, зокрема порушення нумерації таблиць, тобто там в тексті згадуються 1.3, 3.2, 2.1 замість послідовної нумерації 2.1, 2.2, 2.3. Підрозділ 2.1, він становить близько 40% від загального обсягу розділу, тоді як 2.2 і 2.3, деє по 15%. Це технічні зауваження щодо уточнення окремих посилань, тобто покращення графічного представлення деяких схем і, власне, усунення незначних стилістичних неточностей.

4. У підрозділі 2.1, де представлено педагогічні умови(їх чотири основні умови). На мою думку, робота значно виграла б за більш ґрунтовно-теоретичного обґрунтування їх відбору, а також розкриття механізмів інтеграції окреслених умов у зміст навчальних програм конкретних дисциплін з підготовки майбутніх військових журналістів.

5. Потребує, на мою думку, посилення обґрунтування вибору критеріїв оцінювання і конкретизації загалом методик обчислення кількісних показників. Деякі показники потребують більш детального пояснення

методики їх застосування. Наприклад, показники типу «індекс професійної мотивації», «коефіцієнт критичності мислення». Згадуються без пояснення методики їх обчислення. Методичні рекомендації потребують більшої конкретизації щодо практичного впровадження потрібно їх більш структурувати.

Робота О. В. Шевченка пройшла перевірку за допомогою автоматизованої системи StrikePlagiarism.

Озвучені рекомендації є дискусійними і на підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Олександра Вікторовича Шевченка подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, має наукову практичну цінність, є актуальним за змістом, якістю, обсягом повнотою представлення основних результатів, які є достовірними. Це дозволяє зробити висновок, що дисертація відповідає чинним вимогам, зокрема, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затверджено постановою Кабінету міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами) і, на мою думку, може бути рекомендованою до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді. Дякую за увагу.

БУРЛАЄНКО Т.І.: Шановні учасники фахового семінару дозвольте до слова запросити рецензента – кандидата педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» **Тетяну Анатоліївна Махину.**

МАХИНЯ Т.А.: Дякую, шановна головуюча, шановні колеги, шановний Олександр Вікторовичу. Дозвольте не зупинятися детально на основних положеннях дисертаційної роботи, а лише коротко акцентувати увагу на її ключовій актуальності.

Тематика, обрана дисертантом, набуває особливої значущості в умовах повномасштабної війни в Україні, адже питання інформаційної безпеки та протидії дезінформації стали складовими частинами системи національної безпеки.

З огляду на стрімкий розвиток гібридних загроз та потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних здійснювати глибокий аналіз інформації та ефективно комунікувати з суспільством, обраний науковий підхід надзвичайно своєчасний і суспільно значущий.

Слід відзначити, що дослідження торкається не лише професійної підготовки майбутніх військових журналістів, а й загального формування інформаційно-аналітичної компетентності громадян, що є особливо актуальним у сучасному українському суспільстві.

Дисертація містить вагомі теоретичні результати, що підкріплені емпіричними даними, а запропонована модель формування інформаційно-аналітичної компетентності вирізняється чіткою структурою, що включає

мотиваційно-ціннісний, змістовно-професійний, комунікативно-діяльнісний та рефлексивно-коригувальний компоненти.

Заслугує на особливу увагу практична значущість дисертаційної роботи, що проявляється, зокрема, у тренінговій підготовці, яка моделює реальні умови ведення бойових дій. Враховуючи, що одним із ключових завдань журналіста в умовах війни є збереження життя, саме така орієнтація навчання видається доцільною та вкрай актуальною.

Ефективність запропонованої моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності підтверджується результатами педагогічного експерименту, опрацьованими з використанням методів математичної статистики та кваліметрії, що, в свою чергу, забезпечує обґрунтованість і достовірність наукових положень і висновків. Результати дослідження спираються на широкий аналітичний огляд фахової літератури, у тому числі іноземних джерел, сучасної нормативно-правової бази, а також на емпіричні дані, отримані в ході експериментальної роботи.

Слід також відзначити належний рівень апробації результатів дисертації: основні положення оприлюднено у фахових наукових виданнях, а також представлено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що засвідчує відкритість дослідження до наукової дискусії.

Окремо варто підкреслити, що текст дисертаційної роботи пройшов перевірку в системі StrikePlagiarism, що засвідчує її відповідність вимогам академічної доброчесності.

Підсумовуючи вищезазначене, хочу зауважити, що більш розгорнута оцінка буде надана у рецензії, однак уже на цьому етапі можна висловити позитивну загальну оцінку дисертації Олександра Вікторовича Шевченка, зважаючи на її актуальність, наукову обґрунтованість, практичну цінність та відповідність сучасним вимогам до наукових досліджень.

Водночас хотілося б звернути увагу на окремі дискусійні моменти, які, на мою думку, потребують подальшого обговорення.

1. Аналіз нормативних і наукових джерел, а також військово-педагогічного досвіду, проведений автором, слушно виявляє суперечність між інтенсивним розвитком новітніх цифрових технологій збору та обробки інформації та недостатнім рівнем їх методичної інтеграції у систему підготовки військових журналістів. Однак, попри зазначення цієї проблеми, у дисертації чітко не конкретизовано, які саме цифрові технології мають на увазі, а також не представлено обґрунтованих шляхів або моделей їх інтеграції в освітній процес.

2. В умовах інформаційної війни та гібридних загроз актуальним є розгляд таких інструментів, як автоматизований аналіз великих обсягів даних на основі технологій штучного інтелекту, фактчекінг, генеративні моделі, аналітичні платформи з елементами машинного навчання. З огляду на це, у роботі недостатньо висвітлено потенціал застосування сучасних цифрових рішень на основі ШІ у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів.

3. У таблиці 1.3 автором запропоновано методи та форми підготовки військових журналістів США, Польщі та України, однак деякі з поданих елементів є термінологічно некоректними. Зокрема, до методів навчання в Україні віднесено такі поняття, як «цифрова компетентність» та «психологічна підготовка», які за своєю суттю не є методами, а радше результатами освітнього процесу чи окремими напрямками змістового наповнення. Це свідчить про недостатню чіткість у використанні педагогічної термінології та потребує уточнення відповідно до сучасних дидактичних класифікацій.

4. В таблиці 1.3 також викликає зауваження запропоноване автором трактування форм навчання. До них віднесено «вищі військові навчальні заклади, цивільні університети (дисципліни), навчальні центри ЗСУ», які за своєю суттю є організаційними структурами чи місцями реалізації освітнього процесу, але не формами навчання у дидактичному значенні. Така підміна понять свідчить про потребу в термінологічному уточненні та уніфікації категоріального апарату відповідно до сучасних педагогічних класифікацій.

5. Попри проведений порівняльний аналіз підготовки військових журналістів у США, Польщі та України, варто було б глибше проаналізувати навчальні підходи провідних країн НАТО (Великобританія, Німеччина, Франція), які мають ширшу практику підготовки військових журналістів.

6. На с.57 вказано, що автор представляє скрінінг термінології щодо понять «компетентність», «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «інформаційно-аналітична компетентність». Разом із тим, слід відзначити, що на цьому етапі автор обмежується лише загальним оглядом термінологічного поля без поглибленого аналізу співвідношення й структурної взаємозалежності зазначених понять. Робота суттєво виграла б у науковій цінності за побудови графічної моделі чи схеми взаємозв'язків між цими поняттями як компонентів більш широкої системи професійної компетентності майбутніх військових журналістів.

7. Незважаючи на значний огляд літератури, у роботі залишаються розмитими межі між інформаційною, аналітичною та інформаційно-аналітичною компетентністю, що ускладнює їх дидактичну диференціацію.

8. При викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі стилістичні та граматичні помилки, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

Водночас варто наголосити, що висловлені зауваження є переважно дискусійними та не знижують загальної позитивної оцінки проведеного Шевченком Олександром Вікторовичем дослідження. Дисертаційна робота на тему *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»* виконана на належному теоретичному та методологічному рівні, є самостійним, логічним і завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми. Робота відповідає вимогам Наказу МОН України, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки, а також на розгляд у спеціалізованій вченій раді.

У обговоренні дисертаційного дослідження брали участь:

КУЧИНСЬКИЙ Андрій Володимирович – кандидат технічних наук, старший науковий співробітний, головний науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України:

Щиро дякую за запрошення та можливість висловити свою думку щодо представленого дисертаційного дослідження.

Хочу особливо наголосити на актуальності обраної теми. У сучасних умовах кожен військовослужбовець, зокрема військовий журналіст, постає перед глибоким внутрішнім протиріччям: з одного боку, необхідність формувати мотиваційний потенціал особового складу, підтримувати бойовий дух, з іншого - природне прагнення кожної людини зберегти власне життя. Це напружене поєднання професійного обов'язку та особистісного інстинкту самозбереження робить діяльність військового журналіста надзвичайно складною та вразливою в психологічному і моральному вимірах.

Важливо, що автор дисертації зосередив увагу саме на формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів - як ключової складової їхньої професійної готовності. Особливо цінним є врахування впливу стресогенних факторів бойового середовища на формування аналітичних навичок та прийняття рішень у складних умовах.

Слід відзначити, що наукова література, як вітчизняна, так і зарубіжна, вже містить чимало праць, присвячених впливу бойових дій на психофізіологічний стан військових, особливостям морально-психологічного супроводу, а також питанням сприйняття бойової обстановки. Тим не менш, дослідження, яке спрямоване на формування інформаційно-аналітичної компетентності саме у військових журналістів, залишається на сьогодні надзвичайно актуальним.

Особливої уваги заслуговує підхід автора до моделювання умов, наближених до реальних бойових ситуацій, у процесі підготовки курсантів. Це дозволяє не лише перевірити теоретичні знання, а й сприяти розвитку психологічної стійкості та професійної рефлексії. Щиро дякую за увагу!

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Шановні колеги! Мені надзвичайно приємно взяти слово саме в цей момент — перед захистом, який є останнім, але вкрай важливим етапом наукового шляху здобувача. Цей період завжди емоційно насичений, сповнений хвилювання, очікувань і, водночас, глибокого задоволення від усвідомлення значущості того, що ми робимо разом. Ми з вами є свідками й учасниками процесу становлення дослідника, що є великою честю та відповідальністю.

У випадку з Олександром Вікторовичем маємо справу з унікальною ситуацією. Це приклад науковця, який не просто виконує програму підготовки

в аспірантурі, а повноцінно реалізує себе в професії, водночас досягаючи високих академічних результатів. Важко навіть назвати його аспірантом у звичному розумінні цього слова - настільки високим є рівень його фахової компетентності, професійної зрілості та наукової самостійності.

Говорю не лише як викладач, а як спостерігач і колега, який мав можливість бачити, наскільки масштабною, змістовною, багатовимірною є діяльність Олександра. Його наукова робота - це логічне продовження професійної практики, що ґрунтується на досвіді, спостереженні, аналітиці та системному мисленні.

Особливо хочеться відзначити рису, яка вирізняє справжнього дослідника - здатність планомірно, крок за кроком, рухатися до мети. Без поспіху, без поверховості, з повагою до знання і до людей. Його відкритість до зворотного зв'язку, готовність ставити запитання, коли щось незрозуміло, бажання вдосконалюватись - усе це створює надзвичайно комфортне й продуктивне середовище для співпраці.

Військова дисципліна, структурованість мислення, глибока повага до наукового керівника та колег - усе це формує образ особистості, з якою не лише цікаво працювати, а й у чомусь хочеться бути схожим.

Тому важко сказати, хто в цьому навчальному процесі був більше вчителем. Ми всі отримали досвід, який збагачує. І, безумовно, заслуговує на щирі вдячність та повагу.

Колеги, я глибоко переконаний, що Олександр має потужний науковий потенціал і, безумовно, здатен зробити вагомий внесок у розвиток сучасної освіти. Його аналітична компетентність, вміння критично мислити є особливо актуальними сьогодні - в епоху фейкових інформаційних потоків та постійної потреби в достовірній інтерпретації фактів.

Сподіваюсь, що в майбутньому ми зможемо запросити Олександра до проведення семінарів, тренінгів або курсів з розвитку аналітичного мислення та формування інформаційно-аналітичної компетентності не лише для студентів, а й для викладачів. Щиро дякую й бажаю успішного захисту!

ОНАЦЬ Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України.

Шановні колеги, щиро дякую за можливість бути присутньою на міжкафедральному науковому семінарі. Для мене це велика честь. Особливо приємно відзначити, що семінари, які організовуються у вашому науковому осередку, завжди відзначаються високим рівнем підготовки як здобувачів, так і викладачів. І це - не просто оцінка ззовні, а підтвердження тієї високої планки, яка й у самій дисертаційній роботі визначена як одна з ключових умов ефективної фахової підготовки.

Дозволю собі невеличку ремарку - я сама завершила магістратуру в Університеті менеджменту, тому мені близький ваш підхід, атмосфера, і, звісно, тематика, яку сьогодні презентує пан Олександр. Моя кандидатська дисертація була присвячена розвитку професійної компетентності молодого вчителя, і, хоч нині я більше зосереджуюсь на проблематиці управлінської

діяльності в освіті, питання формування компетентностей, зокрема інформаційно-аналітичної, для мене залишаються актуальними.

На мою думку, інформаційно-аналітична компетентність є не просто складовою професійної підготовки - вона є її ядром. Особливо для військового журналіста. Адже саме він має бути здатним миттєво реагувати, чітко відрізнити правду від фейків, швидко шукати, аналізувати та коректно інтерпретувати інформацію. Це не просто навички - це критично важлива професійна здатність у наш час інформаційних війн.

Мені імponує, що пан Олександр глибоко усвідомлює важливість поєднання аналітичних компетенцій із суто військовими. Військовий журналіст, який володіє не лише словом, але й військовою дисципліною, який перебуває "поруч", а не "збоку", - має неоціненну авторитетність серед бойових побратимів. Він не просто документує події - він є частиною середовища, до якого належить.

Крім того, на таких фахівців часто покладаються неочікувані функції. У кризових, непередбачуваних ситуаціях саме військовий журналіст, як людина обізнана й відповідальна, здатен виявити лідерські якості, прийняти рішення, підтримати, зорієнтувати інших. Тому розвиток таких якостей є не лише бажаним, а й необхідним.

Окремо хочу підкреслити роль ціннісних орієнтацій і культури особистості. Адже саме культура, у найширшому її розумінні - це те, що формує надпрофесійну компетентність. І я переконана, що пан Олександр ці цінності не лише поділяє, а й активно транслює у своїй роботі.

Щиро бажаю Вам, пане Олександре, подальших успіхів. Ви демонструєте ґрунтовність, зрілість, повагу до наукового процесу та до людей, з якими працюєте. Переконана, що у вас попереду плідна кар'єра - і як викладача, і як дослідника. А ми, колеги, без сумніву, маємо підтримати цю роботу. Дякую.

ТИМОШКО Ганна Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки адміністрування та спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»:

Шановні колеги, шановний Олександре Вікторовичу!

Ви знаєте, останнім часом не так часто вдається отримати справжнє задоволення від участі в наукових семінарах. Причини - очевидні: складна ситуація, велика кількість проблем, що стоять перед системою освіти. Проте сьогодні - зовсім інший випадок. Сьогодні я відчуваю радість. Радію за всіх нас, за якісний науковий діалог, за теплу атмосферу, за надзвичайну людяність, яку ми зберігаємо навіть у найважчі часи. І, звісно, радію за іменинника нашого семінару - шановного здобувача, Олександра Вікторовича.

Особливо хочу підкреслити: цей семінар став справжнім середовищем успіху. І це заслуга як самого здобувача, так і всіх причетних - наукового керівника, рецензентів, колег. У виступах вже було сказано багато фахових оцінок, я ж хочу звернути увагу на те, що мені особисто імponує найбільше.

Це - чітко визначені та професійно обґрунтовані критерії становлення й розвитку інформаційно-аналітичної компетентності. Вони логічно вбудовані у структуру дослідження, відображені в моделі, теоретично узгоджені й експериментально підтверджені. Це надзвичайно важливо, оскільки саме на критеріях тримається діагностичність і доказовість дослідницької конструкції.

Модель, яку презентує Олександр Вікторович, без перебільшення багатовекторна, концептуально завершена й практично значуща. Звісно, у науковців завжди будуть різні підходи й бачення, але якщо поставити себе на місце здобувача і уявити, скільки роботи стоїть за створенням такої моделі - то повага лише зростає. Бо критикувати - просто. А от створити, обґрунтувати, реалізувати та підтвердити - це складна й важка праця.

Навіть сам відсоток досягнення результативності - 40% - є правдивим, реалістичним, а головне - підтвердженим статистично. А це, як ми знаємо, не завжди просто довести. І те, як Ви володієте інструментарієм, говорить про серйозний рівень підготовки.

Що далі? Щиро бажаю Вам, Олександрє Вікторовичу, у своїй майбутній діяльності зуміти змодельовати той образ військового журналіста, який гідно несе це почесне звання. Формуйте цілісну, професійну, морально й культурно зрілу особистість. Ви маєте для цього і досвід, і знання, і життєве бачення.

Головне - передавати не просто знання, а сенси. Не просто вчити, а надихати. І не створювати собі подібних, а допомагати зростати сильнішим, впевненішим, мудрішим поколінням.

Щиро дякую за Вашу роботу і бажаю подальших наукових звершень!

МАХИНЯ Тетяна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «УМО»:

Шановна голово, шановна Оксано Володимирівно, шановні колеги, Олександрє Вікторовичу!

Я повністю підтримую Ваше дослідження як таке, що є надзвичайно актуальним і своєчасним. Воно є змістовним, глибоко теоретично обґрунтованим та водночас тісно пов'язаним із реаліями сьогодення. Впродовж сьогоднішнього семінару вже неодноразово наголошувалося: ті виклики, які постають перед військовими журналістами, відображають загальні виклики, що стоять перед українським суспільством і системою вищої освіти в умовах війни.

Сучасна військова журналістика - це не лише професійна діяльність у складних, а часто й небезпечних умовах. Це, передусім, важливий інструмент інформаційного спротиву, засіб формування національної єдності, створення образу правди для міжнародної спільноти та зміцнення довіри всередині країни. Те, як саме журналіст подасть інформацію, як її проаналізує, - безпосередньо впливає на суспільне сприйняття й громадську думку. Тому вагомість інформаційно-аналітичної компетентності в цій професії складно переоцінити.

Ця тема є для мене особисто небайдужою і в професійному сенсі - як для гаранта освітньої програми з управління навчальним закладом, у межах якої також розглядаються аспекти формування інформаційно-аналітичної компетентності фахівців. Я розумію значення системного підходу до розвитку цієї компетентності в умовах сучасної інформаційної війни.

Разом із тим хочу зазначити, що будь-яке якісне дослідження - це завжди лише етап. Ваша робота вже зараз має потужний науковий і практичний потенціал, але вона також відкриває нові горизонти. Зокрема, в контексті стрімкого розвитку технологій штучного інтелекту, з якими нині стикаються як журналісти, так і освітяни. Це і діпфейки, і фактчекінг, і нові умови збору та аналізу інформації - усе це вимагає подальшого осмислення й інтеграції у методику професійної підготовки.

Втім, сьогодні я хочу чітко висловити свою підтримку Вашій дисертації як такої, що має наукову новизну, прикладне значення й демонструє високий рівень вашої як науковця готовності до подальших досліджень.

Вважаю Вас, Олександрє Вікторовичу, гідним присудження наукового ступеня доктора філософії. Бажаю подальших успіхів і нових здобутків у науці та професійній діяльності.

БУРЛАСНКО Тетяна Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО»:

Шановні колеги, шановний Олександрє Вікторовичу! Особисто для мене як завідувача випускової кафедри було надзвичайно приємно спостерігати за Вашим поступом, а також співпрацювати з Вами - як із відповідальним, мотивованим і системним дослідником. Ви не просто виконали вимоги освітньо-наукової програми - Ви продемонстрували високий рівень наукової культури, відповідальності та чітке розуміння місії сучасного науковця в умовах сьогодення.

Ваша тема, пов'язана з формуванням інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів, є не лише актуальною - вона має виняткове значення в умовах війни, гібридних загроз, боротьби за інформаційну безпеку держави. Я переконана, що результати Вашого дослідження матимуть прикладне застосування не тільки в межах військової освіти, а й у ширшому освітньому й управлінському контексті.

Підтримую Вашу дисертацію і високо оцінюю Вашу фахову та особистісну позицію. Більше того, ми щиро сподіваємося, що Ваша подальша професійна траєкторія дозволить нам налагодити системну взаємодію, і Ви станете нашим надійним стейкхолдером.

Бажаю Вам впевненого захисту, плідної наукової кар'єри та нових звершень. Залишайтеся вірними своєму покликанню і пам'ятайте, що якісна наука починається з внутрішньої гідності та професійної порядності - а це у Вас, без сумніву, є.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Олександра Вікторовича ШЕВЧЕНКА на тему: «Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах тривалого збройного конфлікту та повномасштабної агресії проти України військова журналістика набула особливої стратегічної ваги. Вона відіграє ключову роль у формуванні інформаційної безпеки, протидії ворожій пропаганді, забезпеченні суспільства достовірною інформацією про перебіг бойових дій та стан національної оборони. До початку бойових дій держава не мала досвіду збройних конфліктів, що зумовило недостатній розвиток військової журналістики. Лише з початком Антитерористичної операції та анексією Криму виявилася нагальна потреба у кваліфікованих військових журналістах.

У контексті модернізації системи освіти акцент робиться на підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно діяти в умовах інформаційного суспільства. Це вимагає високого рівня інформаційно-аналітичної компетентності, критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень та використання новітніх освітніх технологій. Стратегічні документи у сфері національної безпеки акцентують увагу на необхідності вдосконалення професійної підготовки офіцерських кадрів, зокрема у сфері застосування зброї, управління технікою, а також в інформаційно-аналітичній діяльності.

Використання сучасних педагогічних і цифрових технологій в освітньому процесі сприяє формуванню професійних компетентностей, підвищує пізнавальну активність майбутніх офіцерів, їх інтелектуальний і творчий потенціал, а також забезпечує відповідність фахової підготовки вимогам сучасного інформаційного середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження О. В. Шевченка виконане відповідно до наукових тем «Проектне управління розвитком соціально-економічних та інформаційних систем в умовах діджиталізації» (РК 0122U000096), «Тренди, ризики та детермінанти соціально-економічного розвитку організації в умовах цифрової трансформації» (РК0121U114199).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 11 від 30.11.2022 р.), уточнено на засіданні Вченої ради ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 24.04.2025 р.)

Мета дослідження – передбачає теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Завдання дослідження:

1) *Визначити та обґрунтувати* теоретичні аспекти формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

2) *Визначити* педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки.

3) *Розробити* та науково обґрунтувати модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

4) *Здійснити* експериментальну перевірку ефективності впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – процес формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у ВВНЗ

Предмет дослідження – педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань дисертантом застосовано такі методи дослідження:

– *теоретичні методи*: аналіз наукових, методичних та нормативних положень щодо визначення сутності і змісту підготовки майбутніх військових журналістів, а також змістової складової інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста; синтез, порівняння, прогнозування – для узагальнення досліджень щодо застосування форм, методів та засобів формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі професійної підготовки та визначення відповідних педагогічних умов;

– *теоретичне моделювання* – для розроблення моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі професійної підготовки;

– *емпіричні методи*: спостереження – для вивчення реального стану проблеми в педагогічній практиці; анкетування, бесіда, тестування, самооцінка – для визначення рівня сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста на кожному етапі професійної підготовки;

– *експеримент* – для перевірки ефективності впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі професійної підготовки було застосовано діагностичний (констатувальний), дослідницький (формувальний), контрольний (заклучний) педагогічний експеримент;

– *методи* обробки результатів дослідження: кількісний і якісний аналіз, методи математичної статистики, які застосовуються з метою перевірки ефективності впровадження в освітню практику закладів вищої освіти розробленої моделі формування інформаційно-аналітичної

компетентності майбутнього військового журналіста у процесі професійної підготовки та відповідного дидактичного забезпечення.

Наукова новизна й теоретичне значення дисертаційного дослідження О. В. Шевченка полягає в тому, що:

- *вперше уточнено* зміст і структуру формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в контексті визначених критеріїв (мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, інформаційно-комунікативний, аналітично-творчий, рефлексивно-корекційний) та рівнів (високий, вище середнього, середній, низький) сформованості досліджуваної компетентності; *розроблено та експериментально перевірено* модель формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки *визначено* педагогічну сутність поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутнього військового журналіста» яке ґрунтується на здатності ефективно виконувати професійну діяльність у сфері журналістики в умовах воєнного стану, спираючись на глибоких знаннях, сформованих уміннях, навичках та особистісних якостях, необхідних для об'єктивного та результативного висвітлення подій під час воєн та збройних конфліктів;

- *узагальнено* педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки в межах реалізації ОК за ОП «Журналістика», «Військова журналістика», «Зв'язки з громадськістю у збройних силах» та ін. споріднених ОП; усвідомлення майбутніми журналістами на рівні переконань значущості інформаційно-аналітичної компетентності для професійної діяльності, формування професіоналізму і патріотизму у процесі фахової підготовки, впровадження в практику ЗВО та громадських організацій методичних рекомендацій до проведення тренінгів в умовах наближених до бойових умов»);

- *розроблено, науково-обґрунтовано та експериментально перевірено* ефективність впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки, яка в своїй структурі містить взаємопов'язані блоки (теоретико-цільовий, організаційно-змістовий, діагностично-результативний), відображає педагогічні підходи і принципи професійної підготовки майбутнього військового журналіста, визначає педагогічні умови, які сприяють формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі фахової підготовки, засоби, форми і методи їх реалізації, розкриває структурні компоненти та визначає критерії й рівні сформованості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки;

- *набули подальшого розвитку* науково-теоретичні положення про сутність, зміст та особливості формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки та розроблений навчально-дидактичний інструментарій щодо

формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки; розроблено та впроваджено в практику закладів вищої освіти та громадських організацій навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»

Практичне значення Уперше було розроблено та впроваджено в освітню практику закладів вищої освіти комплекс навчально-дидактичних засобів, що охоплює: збірник ситуаційних завдань і тестів, побудованих на принципах міждисциплінарної інтеграції; навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»; модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі їхньої професійної підготовки; а також окреслено та систематизовано педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню зазначеної компетентності.

Результати та висновки дисертаційного дослідження мають прикладне значення і можуть бути використані викладачами та здобувачами вищої освіти з метою удосконалення змістового наповнення та освітніх технологій підготовки висококваліфікованих журналістів, зокрема у військовій сфері, а також для цілеспрямованого формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів.

Особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дослідження становлять самостійний внесок автора в процес формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у системі професійної підготовки. У низці публікацій дисертант розкрив ключові аспекти дослідження: проаналізовано науково-педагогічні підходи до понять «інформаційно-аналітична компетентність» і «педагогічні умови», визначено структуру компетентності військового журналіста, що охоплює комунікативні, технічні, письмові навички та командну взаємодію. Виокремлено педагогічні умови ефективного формування компетентності (реалістичне моделювання бойових умов, індивідуалізація навчання, самореалізація здобувачів, фахова підготовка викладачів) та проілюстровано їх практичне втілення в освітньому процесі; розроблено та обґрунтовано модель формування відповідної компетентності, яка включає три блоки: теоретико-цільовий (мета, принципи, підходи), організаційно-змістовий (структура ОП «Військова журналістика», педагогічні умови, методи й засоби реалізації) та діагностично-результативний (критерії, показники, рівні сформованості компетентності); визначено інтегративну природу інформаційно-аналітичної компетентності, що включає когнітивні, діяльнісні, комунікативні й мотиваційно-ціннісні характеристики. Запропоновано адаптовану до військової освіти систему діагностики, що базується на трьох критеріях (комунікативний, мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний) із відповідними індикаторами. Обґрунтовано застосування кількісних інструментів, зокрема Індексу професійної мотивації та Коефіцієнта участі в позааудиторній діяльності, як засобів для оцінювання та корекції освітньої траєкторії.

Дотримання академічної доброчесності. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат системою StrikePlagiarism та їх експертного оцінювання, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачем у тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані у анотації дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження О. В. Шевченка були апробовані на наукових заходах різного рівня, що засвідчує їхню актуальність і практичну значущість.

На *міжнародному рівні* результати дослідження були представлені на: XII Міжнародній науково-практичній конференції «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах воєнного стану» (м. Київ, 19 травня 2022 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Наука і молодь – 2023: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (м. Київ, 14 квітня 2023 р.); Міжнародній онлайн-виставці «Освіта та кар'єра – 2023» за участі Університету менеджменту освіти (м. Київ, 28–29 квітня 2023 р.); Круглому столі «Детермінанти спеціалізованої освіти наукового спрямування за умов структурних зрушень у суспільстві: досвід України та Польщі» (м. Київ – м. Люблін – м. Варшава, Республіка Польща, 18 травня 2023 р.); Науково-педагогічному стажуванні «Психолого-педагогічні аспекти європейських інтеграційних процесів: досвід України та Польщі» (м. Люблін, Республіка Польща, 20–26 жовтня 2023 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (м. Мукачеве, 26–27 жовтня 2023 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості у ЗВО України: досягнення і проблеми – погляд ззовні і зсередини» (м. Київ, 5 грудня 2024 р.).

На *всеукраїнському рівні* напрацювання дисертації висвітлювалися на: Круглому столі «Тенденції професійного розвитку особистості майбутнього фахівця в умовах сьогодення» (м. Харків, 26 жовтня 2023 р.); Всеукраїнському науково-практичному онлайн-семінарі «Інноваційні освітні технології та методики навчання: актуальні питання, досвід упровадження» в межах XVI Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» (м. Київ, 24 жовтня 2024 р.). Крім того, результати дослідно-експериментальної роботи були неодноразово обговорені у 2022–2025 рр. на засіданнях кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 7 друкованих праць, із них – 7 одноосібні (з яких 4 – у провідних наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б», 3 – в інших журналах та збірниках – матеріалів конференцій).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН)

1. Шевченко О. Особливості фахової підготовки майбутніх військових журналістів в системі ВВНЗ. *Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. Вип. 31(60). С. 219-234. [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-31\(60\)-219-234](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-31(60)-219-234)

2. Шевченко О. Особливості реалізації педагогічних умов при формуванні Інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх Військових журналістів у процесі фахової підготовки. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2025. Вип. 1(96). С. 83-90. [https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1\(96\)-12](https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1(96)-12)

3. Шевченко О. Модель формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2025. Вип. 20(39). С. 1-19. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/754/639> (дата звернення: 30.04.2025).

4. Шевченко О. Критерії та показники оцінювання сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки. “Суспільство та національні інтереси”. № 6(14) 2025. С.464-476. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/index>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Публікації в інших наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій

5. Шевченко О. Формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів, як педагогічна проблема. *Наука і молодь – 2023: пріоритетні напрями глобалізаційних змін: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., тех. ред. Т. Махиня: Київ : ННІМП ДЗВО «Ун-т менедж. освіти», 2023 С. 556–560.*

6. Шевченко О. В. Модель формуванні інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки. *Modern global trends in the development of science, education, technology, and society: Proceedings International scientific-practical conference (Aarhus, Denmark, May 21, 2025). Aarhus, Denmark : Scholarly Publisher ICSSH, 2025. Рр. 28–34.*

7. Шевченко О. В. Педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів як педагогічна проблема. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : зб. тез доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 жовт. 2023 р., м. Мукачево; Ред. кол. : Т. Д. Щербан (голов. ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2023. С. 435–438.*

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел із 210 найменувань (із них 47 – іноземною мовою) і 6 додатків. Загальний обсяг дисертації – 284 сторінки, з них 19 сторінок – анотації, 208 – основного тексту. Робота містить 15 таблиць та 5 рисунків.

Характеристика особистості здобувача. О. В. Шевченко є аспірантом ДЗВО «Університет менеджменту освіти» з 2021 року. У встановлені терміни успішно виконав індивідуальний навчальний план згідно з вимогами освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (третій рівень вищої освіти), що відповідає Національній рамці кваліфікацій та Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

За результатами поточної, річної та підсумкової атестацій підтверджено своєчасне та повне виконання усіх компонентів індивідуального плану. У процесі навчання здобувач зарекомендував себе як відповідальний, цілеспрямований і наполегливий науковець. Систематично відвідував лекційні та семінарські заняття, успішно опанував загальнонаукові компетентності, спрямовані на формування наукового світогляду, професійної етики та загальнокультурної обізнаності.

О.В. Шевченко набув необхідних теоретичних знань, практичних навичок і професійних компетентностей, що дозволяють йому генерувати нові наукові ідеї та ефективно розв'язувати складні завдання в межах професійної, дослідницької та інноваційної діяльності.

Оцінка мови та стилю дисертації. Робота оформлена літературною українською мовою відповідно до норм академічного письма; виклад матеріалу характеризується науковою стилістикою, чіткістю термінології та логічною послідовністю, що відповідає вимогам до науково-дослідних текстів

Загальний висновок щодо відповідності дисертації нормативним положенням. Зміст дисертації відповідає галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Олександра Вікторовича Шевченка.

«За» – 16

«Проти» – немає

«Утримались» – немає

У результаті попередньої експертизи дисертації Олександра Вікторовича Шевченка і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Олександра Вікторовича Шевченка на тему: *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Олександра Вікторовича Шевченка відповідає спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Олександра Вікторовича Шевченка на тему: *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»*, до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді з галузі 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – Освітні педагогічні науки».

Головуючий засідання:

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та менеджменту
ННІМП ДЗВО «УМО»,
канд.пед.наук, доцент

Тетяна БУРЛАЄНКО

Секретар засідання:

Доцент кафедри економіки,
підприємництва та менеджменту
ННІМП ДЗВО «УМО»,
канд.пед.наук, доцент

Марина МОРОЗОВА

